

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

28.12.2020

пгт. Рыбная Слобода

КАРАР

№293пи

Татарстан Республикасы Балык Бистәсе муниципаль районы Башкарма комитетының "2015-2020 елларга Татарстан Республикасы Балык Бистәсе муниципаль районында Татарстан Республикасы дәүләт телләрен һәм башка телләргә саклау, өйрәнү һәм үстерү" муниципаль программасын раслау турында" гы 2014 елның 19 декабрендәге 214пи номерлы карарына үзгәрешләр кертү турында

“2014 – 2020 елларга Татарстан Республикасы дәүләт телләрен һәм Татарстан Республикасында башка телләргә саклау, өйрәнү һәм үстерү” дәүләт программасын раслау турында” Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2013 елның 25 мартындагы 794 номерлы карарына үзгәрешләр кертү турында” Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2018 елның 13 декабрендәге 1129 номерлы карары, “2014 – 2022 елларга Татарстан Республикасы дәүләт телләрен һәм Татарстан Республикасында башка телләргә саклау, өйрәнү һәм үстерү” дәүләт программасын раслау турында «Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2013 елның 25 мартындагы 794 номерлы карарына үзгәрешләр кертү турында” Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2019 елның 21 августындагы 692 номерлы карары, Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының “2014-2020 елларга Татарстан Республикасы дәүләт телләрен һәм Татарстан Республикасында башка телләргә саклау, өйрәнү һәм үстерү дәүләт программасын раслау турында” 2013 елның 25 октябрендәге 794 номерлы карары белән расланган, “2014 – 2022 елларга Татарстан Республикасы дәүләт телләрен һәм Татарстан Республикасында башка телләргә саклау, өйрәнү һәм үстерү «Татарстан Республикасы дәүләт программасына үзгәрешләр кертү хакында” Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2009 елның 2 ноябрендәге 1001 номерлы карары нигезендә **КАРАР БИРӘМ:**

1. «2015-2020 елларга Татарстан Республикасы дәүләт телләрен һәм Татарстан Республикасы Балык Бистәсе муниципаль районында башка телләрен саклау, өйрәнү һәм үстерү» муниципаль программасын раслау турында» Татарстан Республикасы Балык Бистәсе муниципаль районы Башкарма комитетының 19.12.2014 елның 19 декабрендәге, 214-нөмәрле карарына түбәндәге үзгәрешләрне кертергә:

- исемдәге «2015 – 2020» саннарын «2015 – 2022» саннарына алмаштырырга»;

- 1 пунктта «2015 – 2020» саннарын «2015 – 2022» саннарына алмаштырырга»;

- «2015-2020 елларга Татарстан Республикасы дәүләт телләрен һәм Татарстан Республикасы Балык Бистәсе муниципаль районында башка телләрен саклау, өйрәнү һәм үстерү» муниципаль программасын яңа редакциядә баян итәргә (кушымта итеп бирелә).

2. Әлеге карарны <http://pravo.tatarstan.ru> веб-адресы буенча Интернет мәгълүмат-телекоммуникация челтәрендәге «Татарстан Республикасының хокукый мәгълүмат рәсми порталы»нда һәм Татарстан Республикасы Балык Бистәсе муниципаль районының <http://ribnaya-sloboda.tatarstan.ru> веб-адресы буенча Интернет мәгълүмат-телекоммуникация челтәрендәге рәсми сайтында игълан итәргә.

3. Әлеге карарның үтәлешен контрольдә тотуны Татарстан Республикасы Балык Бистәсе муниципаль районы башкарма комитеты житәкчесенең социаль мәсьәләләр буенча урынбасары А.К. Вафинага йөкләргә.

Житәкче

Р.Л. Исланов

Татарстан Республикасы Балык Бистәсе
муниципаль районы Башкарма комитетының
2020 елның 28 декабрдәгә 293пи номерлы
караына кушымта

**"2015-2022 елларга Татарстан Республикасы Балык Бистәсе муниципаль
районында Татарстан Республикасы дәүләт телләрен һәм башка телләрен
саклау, өйрәнү һәм үстерү" муниципаль программасы**

Программа паспорты

Программа исеме	"2015-2022 елларга Татарстан Республикасы Балык Бистәсе муниципаль районында Татарстан Республикасы дәүләт телләрен һәм башка телләрен саклау, өйрәнү һәм үстерү" муниципаль программасы (алга таба - Программа)	
Программаның заказчысы - координаторы	"Татарстан Республикасы Балык Бистәсе муниципаль районы Башкарма комитетының мәгариф бүлегә" МКУ	
Программаны төп эшләүчеләр	"Татарстан Республикасы Балык Бистәсе муниципаль районы Башкарма комитетының мәгариф бүлегә" МКУ	
Программаның максаты	Татарстан Республикасы Балык Бистәсе муниципаль районында татар, рус һәм башка телләрен саклау, өйрәнү һәм үстерү өчен шартлар тудыру, шулай ук Татарстан Республикасынан читтә беркетелгән төбәкләрдә татар телен саклау, өйрәнү һәм үстерү өчен шартлар тудыру	
Программаның бурычлары	<p>1)Татарстан Республикасы дәүләт телләре буларак татар һәм рус телләренең паритет рәвештә кулланылуына ярдәм итү;</p> <p>2)Татарстан Республикасы Балык Бистәсе муниципаль районында татар һәм рус телләрен өйрәнү һәм татар һәм рус телләрендә укытуның бөтен бер системасын үстерү;</p> <p>3)Татарстан Республикасы Балык Бистәсе муниципаль районында яшәүче халыкларның телләрен саклау һәм үстерү;</p> <p>4) Татарстан Республикасынан читтә татар телен саклап калу һәм үстерү: регионнар белән хезмәттәшлек (Ульяновск өлкәсе, Барыш районы);</p> <p>5) Татарстан Республикасы Балык Бистәсе муниципаль районында этнотел ситуациясенә һәм Программаны гамәлгә ашыруның барышына мониторинг һәм анализ.</p>	
Программаны тормышка ашыру сроклары	2015-2022 еллар	
Программаны еллар һәм чыганаclar буенча бүлеп финанслау күләме	Программаны финанслауның гомуми күләме 560,0 мең сум тәшкил итә, шул исәптән жирле бюджет хисабына-560,0 мең сум.	
	Ел	Балык Бистәсе муниципаль районының жирле бюджеты

		средстволары (ЖБ)
	2015	70,0
	2016	70,0
	2017	70,0
	2018	70,0
	2019	70,0
	2020	70,0
	2021	70,0
	2022	70,0
	Барлыгы:	560,0
	Искәрмә: финанслау күләмнәре фаразланган характерда һәм жирле бюджет мөмкинлекләрен исәпкә алып, ел саен төзәтмәләр кертелергә тиеш	
Программаның максатларын һәм бурычларын тормышка ашыруның көтелгән соңгы нәтижәләре (нәтижәләргә бәяләү индикаторлары)	<p>2022 елга:</p> <ul style="list-style-type: none"> - мәктәпкәчә белем бирү оешмаларында татар милләтендәге балаларны туган телдә укыту һәм тәрбияләү өлеше 50 процентка житәчәк; - гомуми белем бирү оешмаларында татар милләтендәге балаларны туган телдә укытуга жәлеп итү өлеше 42 процентка житәчәк; - гомуми белем бирү оешмаларында рус милләтендәге балаларны туган телдә укыту өлеше 100 процент дәрәжәсендә сакланачак; - Татарстан Республикасы Балык Бистәсе муниципаль районында тел мәсьәләләре турында массакүләм мәгълүмат чараларында , программаны гамәлгә ашыру барышы һәм үткәрелгән чаралар турында мәкаләләр саны 12 берәмлеккә житәчәк; - программаны үтәү нәтижәлелеген анализлау буенча үткәрелгән тикшеренүләрнең саны 1 берәмлек дәрәжәсендә сакланачак. 	

1. Программаны тормышка ашыру сферасының гомуми характеристикасы, Программа хәл итүгә юнәлдерелгән проблемалар

Әлеге Программа Россия Федерациясе Конституциясе, «Россия Федерациясе халыклары телләре турында» 1991 елның 25 октябрендәге 1807-1 номерлы Россия Федерациясе Законы, «Россия Федерациясе дәүләт теле турында» 2005 елның 1 июнендәге 53-ФЗ номерлы Федераль закон, Россия Федерациясе Президентының 2012 елның 19 декабрендәге 1666 номерлы Указы белән расланган 2025 елга кадәр Россия Федерациясе дәүләт милли сәясәте Стратегиясе, Татарстан Республикасы Конституциясе, Россия Федерациясе Конституциясе, Татарстан Республикасы Конституциясе, Татарстан Республикасы Конституциясе, "Татарстан Республикасы дәүләт телләре һәм Татарстан Республикасында башка телләр турында" 1992 елның 8 июлендәге 1560-ХІІ номерлы һәм "Татарстан Республикасы дәүләт теле буларак татар телен куллану турында «12.01.2013 елның 12 гыйнвардагы 1-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законнары, Татарстан Республикасы Президентының 2008 елның 3 июлендәге ПУ-312

номерлы Указы белән расланган Татарстан Республикасында дәүләт милли сәясәте концепциясе нигезендә эшләнгән.

2014 - 2022 елларга Татарстан Республикасы дәүләт телләрен һәм Татарстан Республикасында башка телләргә саклау, өйрәнү һәм үстерү" дәүләт программасы (2020 елның 27 апрелендәге үзгәрешләр белән) белән беррәттән, әлеге Программа Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2013 елның 25 октябрендәге 794 номерлы карары белән расланган Татарстан Республикасы дәүләт телләрен һәм Татарстан Республикасы Балык Бистәсе муниципаль районында башка телләргә саклау, өйрәнү һәм үстерү өчен оптималь шартлар булдыруга юнәлдерелгән..

Программаны тормышка ашыру буенча эш максатчан характерда булып дип планлаштырыла.

Балык Бистәсе муниципаль районында төрле милләт вәкилләре: татарлар, руслар, әрмәннәр, тажиклар һәм башка милләт вәкилләре яши.

Документ бланкларында барлык реквизитлар Татарстан Республикасының ике дәүләт телендә. Эшлекле кәгазьләргә татар телендә рәсмиләштерү өчен дә барлык шартлар тудырылган. Гражданның шәхси сораулар буенча кабул итү, аларның гаризалары, шикәятләргә белән эшләрү ике дәүләт телендә алып барыла. Районда барлык киңәшмәләр, оештыру чаралары дәүләт телләрендә үткәрелә.

Мәдәният, мәгариф, сәламәтлек саклау, социаль яклау, хезмәт күрсәтү учреждениеләренә эчкә һәм тышкы бизәлешә телләр турындагы закон таләпләренә туры китерелгән.

Район республика башкаласы белән автобус элементәсе белән тоташтырылган. Пассажирларга хезмәт күрсәтү рус һәм татар телләрендә башкарыла.

Районда «Авыл офыклары» ("Сельские горизонты») газетасы чыга. Газета рус (3500 данә) һәм татар (3500 данә) телләрендә чыгарыла.

Милли мәгариф һәр халыкның яңарышында мөһим фактор булып тора. Мәктәп милли мәдәниятне үстерүнең давамчанлыгын тәмин итә һәм аның казанышын һәр кешенең байлыгына әверелдерә, туган телнең үзенчәлекле традицияләрен, шулай ук гомумкешлек мәдәни-әхлакый кыйммәтләргә йөртүче һәм давам итүче буларак ижади шәхес формалаштыра.

Мәгариф, Татарстан Республикасында дәүләт телләргә турындагы законнар нигезендә, Балык Бистәсе муниципаль районында милли мәгарифнең төп принцибы булып туган телдә белем һәм тәрбия бирүнең демократик һәм конституциячел хокукларын гәмәлгә ашыру өчен шартлар тудыру тора.

Милли мәгариф шәхеснең интеллектуаль һәм рухи үсешә өчен киң мөмкинлек ача. Гомумән республика буенча һәм Балык Бистәсе муниципаль районында аның үсешенә төп проблемалары хәл ителгән: Барлык белем бирү оешмалары да татар теле һәм әдәбияты дәреслекләргә, тел белгечләргә белән тәмин ителгән, милли мәгариф оешмаларында балаларны туган телдә укыту өчен шартлар тудырылган.

Районда 20 мәктәп эшли. Алар арасында: 10 татар телендә белем бирүче мәктәп (6 урта, 4 төп), 10 рус телендә белем бирүче мәктәп (6 урта, 4 төп).

Гомуми белем бирү оешмалары базасында 14 балалар бакчасы һәм 6

мәктәпкәчә төркем эшли. Алар арасында 5 балалар бакчасы һәм 5 мәктәпкәчә төркем татар телендә белем һәм тәрбия бирә.

Район мәктәпләрендә 52 татар теле һәм әдәбияты укытучысы эшли, аларның 52се - югары педагогик белемле татар теле һәм әдәбияты белгечләре, 7се - югары категорияле, 35е-беренче категориягә ия.

Район мәктәпләрендә 65 рус теле һәм әдәбияты укытучысы эшли, шуларның 9ы - югары, 56сы-беренче категориягә ия. Уку дисциплиналарын укытуны камилләштерү һәм районда иң сәләтле балаларны ачыклау максатыннан ел саен татар теле һәм әдәбияты, рус теле һәм әдәбияты буенча олимпиадалар уздырыла.

Ел саен язучыларның юбилейларына багышланган чаралар, туган телләр айлыгы үткәрелә. Алдынгы педагогик тәҗрибәне тарату максатыннан ай саен татар теле һәм әдәбияты, рус теле һәм әдәбияты укытучыларының семинарлары үткәрелә. Укучыларның интеллектуаль һәм иҗади сәләтләрен ачыклау, татар телен һәм әдәбиятын белүдә кызыксынучы мәктәп яшендәге балалар санын арттыру максатыннан ел саен «Туган телем – Тукай теле» дип исемлэнгән нәфис сүз осталары бәйгесе, «Тере классика»Бөтенроссия яшь шигырь укучылар конкурсы үткәрелә. Ел саен Республика фәнни-гамәли конференцияләренең (Раштуа укулары, «Без барыбыз да балачактан», Заманча балалар һәм яшүсмерләр әдәбияты) муниципаль турлары ,Ю.И. Коваль истәлегенә багышланган, Аксаков укулары, Л. Н.Толстой , Н.Лобачевский, К. Насыри, А. Кәлимуллина, Ш. Мәржани, Р. Фәхреддин исемнәрендәге конференцияләр үткәрелә.

Ел саен “Татар теле һәм әдәбияты укытучыларының мастер-классы” республика конкурсының муниципаль туры үткәрелә.

Районда заманча таләпләргә туры килә торган, бай иҗади лабораторияле, эстетик бизәлгән 34 татар теле һәм әдәбияты кабинеты эшли, Аларда санитар-гигиена нормалары, куркынычсызлык техникасы саклана.

Татар теле һәм әдәбияты, рус теле һәм әдәбияты укытучыларының район методик берләшмәләре эше укытучыларның һөнәри, педагогик осталыгын күтәрүгә, укыту һәм тәрбия процессына яңа технологияләр кертүгә юнәлдерелгән. Эшненң жентекле еллык планы төзелә, ай саен утырышлар, консультацияләр, кичәләр, язучылар белән очрашулар, семинар-киңәшмәләр үткәрелә.

Районның белем бирү оешмаларында татар телен дистанцион укытуның «Ана теле» мәгълүмати белем бирү системасы проектын тормышка ашыру буенча эш алып барыла.

Районда рус теле һәм әдәбиятын өйрәнү һәм үстерү «2016-2020 елларга Татарстанда рус теле» муниципаль максатчан программасы нигезендә алып барыла.

Мәгариф оешмаларының федераль дәүләт белем бирү стандартларын гамәлгә кертү шартларында мәктәп китапханәләренең функцияләре киңя һәм катлаулана. Хәзерге вакытта мәктәп китапханәләре агымдагы уку-укыту процессын тәэмин итеп кенә калмыйча, укучыларның ял иткәндә укуына да житәкчелек итә, мәгарифне яңартуның ресурс базасы да булып тора. Универсаль мәгълүмати-китапханә үзәге буларак гомуми белем бирү оешмасы китапханәсе барлык мәгълүмат ресурсларын берләштерергә һәм белем бирү

процессында катнашучыларның ихтыяжларын тәэмин итәргә тиеш.

Балык Бистәсе муниципаль районында 20 мәктәп китапханәсендә укыту-методик әдәбият белән эш алып барыла. Ел саен газета-журналларга язылу рәсмиләштерелә.

Россия мәгарифен модернизацияләү мәктәпкәчә белем бирү системасына конструктив үзгәрешләр кертте. Мәктәпкәчә белем бирү оешмаларына заманча нәтижәле белем бирү технологияләре нигезендә балаларны ике дүүләт теленә өйрәтү буенча укыту-методик комплектлары куелды. Ул "Туган телдә сөйләшәбез" (авторы-Зарипова З. М. һәм Хазратова Ф. В.), "Балалар бакчасында рус телле балаларны татар теленә өйрәтү" (авторы-Зарипова З. М.), "Татарча сойләшәбез, говорим по-татарский" «(авторы-Зарипова З. М.), "Татарча да яхшы бел, Русча да яхшы бел!» (Манюрова Г.Х.) рус төркеменә йөрүче татар телле балалар өчен күрсәтмә-тарату материаллары, эш дәфтәрләре, тәрбия-белем бирү процессын оештыру өчен хрестоматияләр, мультимедиа ресурслары, мультипликация фильмнары, «Раз – словечко, два – словечко» өлкән мәктәпкәчә яшьтәге һәм кече яшьтәге мәктәп балаларын татар теленә өйрәтү әсбабын үз эченә ала. Бу әсбаплар мәктәпкәчә белем бирү учреждениеләрендә барлык яшь төркемләрәндә нәтижәле кулланыла. Төркемле дәресләр үткәрү өчен татар теле кабинеты жиһазландырылган. Укулар түбәндәге методик кулланмалар буенча уза:

Төбәкара хезмәттәшлек.

Балык Бистәсе муниципаль районы Ульяновск өлкәсе белән хезмәттәшлек итә. «Татарстан Республикасы Балык Бистәсе муниципаль районы Башкарма комитетының мәгариф бүлеген» муниципаль казна учреждениесе тарафыннан ел саен Ульяновск өлкәсе белән милләтара мөнәсәбәтләренә ныгытуга багышланган чаралар планлаштырыла: уртақ семинарлар үткәрү, укытучыларның педагогик тәҗрибәсен гомумиләштерү һәм тарату, дәреслекләр алуда ярдәм итү һ. б.

Телләренә саклау һәм үстерү эшендә күрелгән чараларга карамастан, хәл ителмәгән проблемалар бар:

-районда яшәүче халыкларның татар телен, милли телләрен белүгә мотивациянең начар булуы, аларның тел һәм сөйләм културасын саклау һәм үстерү буенча чараларның житәрлек дәрәҗәдә булмавы;

- милли мәгарифне үстерүгә багышланган чараларны финанслау житәрлек түгел.

II. Программаның төп максаты, бурычлары һәм максатка ирешү һәм бурычларны хәл итү күрсәткечләре (индикаторлары), көтелгән соңгы нәтижәләрен тасвирлау, Программаны тормышка ашыру вакыты һәм этаплары

Программа Татарстан Республикасы дүүләт телләре һәм Татарстан Республикасында башка телләр өлкәсендә дүүләт сәясәтенең төп принципнарына туры китереп эшләнгән, ул телләренә үстерү һәм гармонияле үзара бәйләнештә тоту, Татарстан Республикасы Балык Бистәсе муниципаль районында яшәүче халык вәкилләренең милли-тел мәнфәгатләренең тотрыклы балансын үтәүне күз алдында тоту.

Программаның максаты-Татарстан Республикасы Балык Бистәсе муниципаль районында татар, рус һәм башка телләрне саклау, өйрәнү һәм үстерү, шулай ук беркетелгән төбәкләрдә татар телен саклау, өйрәнү һәм үстерү өчен шартлар тудыру.

Куелган максатка ирешү түбәндәге бурычларны тормышка ашыруны күздә тотта:

- Татарстан Республикасы дәүләт телләре буларак татар һәм рус телләренә паритет эшчәнлегенә ярдәм итү;

- Татарстан Республикасы Балык Бистәсе муниципаль районында татар һәм рус телләрен өйрәнү һәм татар һәм рус телләрендә укытуның бер бөтен системасын үстерү;

- Татарстан Республикасы Балык Бистәсе муниципаль районында яшәүче халыкларның телләрен саклау һәм үстерү;

- Татарстан Республикасынан читтә татар телен саклап калу һәм үстерү: регионнар белән хезмәттәшлек (Томск өлкәсе, Башкортстан Республикасының Чишмә районы);

- Татарстан Республикасы Балык Бистәсе муниципаль районында этнотел ситуациясенә һәм Программаны тормышка ашыруның барышына мониторинг һәм анализ.

Программаны тормышка ашыру вакыты

Программа 2015-2022 елларда тормышка ашырыла. Программаны тормышка ашыру этаплары билгеләнми.

Программа индикаторлары

Программа индикаторлары булып торалар:

Соңгы нәтижеләрне бәяләү индикаторлары, үлчәү берәмлекләре	Индикатор күрсәткечләре							
	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
1	4	5	6	7	8	9	10	11
мәктәпкәчә белем бирү оешмаларында татар милләтеннән булган балаларын татар телендә укыту һәм тәрбияләү өлеше, процент	30	31	32	34	36	40	43	50
Гомуми белем бирү оешмаларында татар милләтеннән булган	30	31	32	33	34	34,5	36	42

балаларны туган телдэ укыту өлөшө, процент								
Гомуми белем бирү оешмаларында рус милләтендөгө балаларны туган телдэ укыту белән тээмин итү өлөшө, процент	100	100	100	100	100	100	100	100
Балык Бистәсе муниципаль районында телләр хәле, программаны гамәлгә ашыруның барышы һәм үткәрелгән чаралар турында массакүләм мәгълүмат чараларында публикацияләр саны, берәмлекләр	8	10	10	10	11	12	13	13
Программа үтәлешенә нәтижәлелеген анализлау буенча үткәрелгән тикшеренүләр саны, берәмлекләр	1	1	1	1	1	1	1	1

Программаны бурычлар буенча ресурслар белән тээмин итү күләме 1 нче кушымтада тәкъдим ителгән.

Программаның максаты һәм бурычлары, нәтижәләрен бәяләү индикаторлары һәм чараларны финанслау 2 нче кушымтада тәкъдим ителгән.

III. Программаны ресурслар белән тээмин итүне нигезләү

Программаны финанслауның гомуми күләме Балык Бистәсе муниципаль районының жирле бюджеты хисабына 560,0 мең сум тәшкит итә, шул исәптән:

- 2015 елда-70,0 мең сум;
- 2016 елда-70,0 мең сум;
- 2017 елда-70,0 мең сум;
- 2018 елда-70,0 мең сум;
- 2019 елда-70,0 мең сум;
- 2020 елда-70,0 мең сум;
- 2021 елда-70,0 мең сум;
- 2022 елда-70,0 мең сум.

Аерым чараларны бердәм максатлар һәм бурычлар белән (аларны координацияләп һәм килештереп башкарганда) берләштерә торган комплекслы проект алымы акчаларны рациональ куллануны һәм уңай нәтижәләргә ирешүне тээмин итәргә мөмкинлек бирәчәк.

Программа чараларын гамәлгә ашыру максатларында чараларны башкаручыларның төп эшчәнлеген финанслауга бүлеп бирелә торган акчалардан файдалану күздә тотыла.

Программа чараларын гамәлгә ашыру өчен билгеләнгән тәртиптә бюджеттан тыш чыганақлардан акча жәлеп итү дә мөмкин.

IV. Программны тормышка ашыру механизмы

Программа чараларын тормышка ашыру барышында заказ бирүче-координаторы («Татарстан Республикасы Балык Бистәсе муниципаль районы Башкарма комитетының мәгариф бүлегә» МКУ) төп башкаручыларның үзара хезмәттәшлеген, чараларны тормышка ашыру барышын һәм Программаны башкаручыларның чараларны нәтижәле куллануны тәмин итә. Программа чаралары программаның заказчысы - координаторы тарафыннан Программа чараларын башкаручылар белән муниципаль контрактлар нигезендә гамәлгә ашырыла.

Программаны тормышка ашыруда катнашучы башкаручылар «Татарстан Республикасы Балык Бистәсе муниципаль районы Башкарма комитетының мәгариф бүлегә» муниципаль бюджет учреждениесенә аның үтәләше турында ел саен хисап чорыннан соң килүче елның 1 февраленә кадәр мәгълүмат тапшыралар.

«Татарстан Республикасы Балык Бистәсе муниципаль районы Башкарма комитетының мәгариф бүлегә» МКУ ел саен, хисап чорыннан соң килүче елның 1 мартына кадәр, Балык Бистәсе муниципаль районы Башкарма комитетының территориаль үсеш бүлегенә, Балык Бистәсе муниципаль районы Финанс-бюджет палатасына, Балык Бистәсе муниципаль районы Башкарма комитеты житәкчесенә программаны тормышка ашыру һәм финанс чараларын куллануның нәтижәлелеге турында мәгълүмат жиберә.

V. Программаның социаль-икътисадый нәтижәлелеген тасвирлау

Программаның нәтижәлелеге чараларны билгеләнгән срукта башкару дәрәжәсе буенча бәяләнә.. Программаның нәтижәлелеген бәяләү өчен Татарстан Республикасы Балык Бистәсе муниципаль районы Башкарма комитеты бүлекләренә агымдагы хисап материаллары,

Татарстан Республикасы буенча Дәүләт статистикасы федераль хезмәтенә Балык Бистәсе муниципаль районындагы территориаль органы материаллары кулланыла.

Программаны тормышка ашыруның төп нәтижәсе-белем дәрәжәсен, этнотеллек компетенциясен арттыру, телләренә эшчәнлегә өлкәсен киңәйтү, тел компетенцияләренә, квалификацияләренә ролен, мәгариф, хезмәт күрсәтү өлкәсе хезмәткәрләренә һөнәри осталыгын арттыру, мәдәни һәм этноязык төрлелеген саклау, толерантлыкны һәм милләтара татулыкны ныгыту.

Программа Татарстан Республикасының сәяси, икътисадый, социаль һәм этномәдәни өлкәләрендә һәм мәгълүмати киңлектә, шулай ук район мәгариф

системасында һәм республикадан читтә татар телен, Балык Бистәсе муниципаль районында яшәүче халыкларның телләрен саклау һәм үстерү, Балык Бистәсе муниципаль районында социаль статусын һәм дәүләт һәм башка телләреннән абруен күтәрүне күздә тотта.

Программада каралган чараларны тормышка ашыру рухи байлыкны арттыруга, Балык Бистәсе муниципаль районында яшәүче халыкларның телен, әдәбиятын һәм мәдәниятен популярлаштыручы мәгърифәтчелек чараларының халык өчен үтемле булуына, Татарстан Республикасы дәүләт телләреннән функциональлеген арттыруга ярдәм итәчәк.

Программа чараларын тормышка ашыру төрле типтагы һәм дәрәжәдәге белем бирү оешмаларының белем бирү һәм тәрбия эшчәнлеген үстерергә, педагогның социаль статусын күтәрергә, мәгариф системасын һәм хезмәт күрсәтү өлкәсен халыкның этнотелле ихтыяжларына якынайтырга, халыкның туган телләрен өйрәнүдә һәм үстерүдә конституцион хокукларын якларга ярдәм итәчәк..

"2015-2022 елларга Татарстан Республикасы Балык Бистәсе муниципаль районында Татарстан Республикасы дәүләт телләрен һәм башка телләрен саклау, өйрәнү һәм үстерү" муниципаль программасына 2 нче кушымта

"2015-2022 елларга Татарстан Республикасы Балык Бистәсе муниципаль районында Татарстан Республикасы дәүләт телләрен һәм башка телләрен саклау, өйрәнү һәм үстерү" муниципаль программасының максаты, бурычлары, нәтижеләрен бәяләү индикаторлары һәм аның чараларын финанслар белән тәмин итү

Төп чараларның исеме	Башкаручылар	Төп чараларны үтәү сроклары	Соңгы нәтижеләрне бәяләү индикаторлары, үлчәү берәмлеге	Индикатор күрсәткечләре									Финанслау (чыганаclar), мең сум							
				2013 (база) ел	2015 ел	2016 ел	2017 ел	2018 ел	2019 ел	2020 ел	2021 ел	2022 ел	2015 ел	2016 ел	2017 ел	2018 ел	2019 ел	2020 ел	2021 ел	2022 ел
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21
<p>Максат: Татарстан Республикасы Балык Бистәсе муниципаль районында татар, рус һәм башка телләрен саклау, өйрәнү һәм үстерү өчен шартлар тудыру, шулай ук Татарстан Республикасынан читтә беркетелгән төбәкләрдә татар телен саклау, өйрәнү һәм үстерү өчен шартлар тудыру</p> <p align="center">1 Бурыч. Татарстан Республикасы дәүләт телләре буларак татар һәм рус телләрен паритет эшчәнлегенә ярдәм итү</p>																				
1.1. Муниципаль программаны эшләү һәм раслау	МБ, МР БК	2014 ел	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1.2. Тышкы һәм эчке визуаль мәгълүмат чараларын, шул исәптән	МР БК; Жир	2015-2022 еллар	Ике дәүләт телендә	5	10	15	20	25	30	35	80	100			-	-	-	-		

сәүдә өлкәсе предприятиеләрендә Татарстан Республикасы дәүләт телләрендә язу	лек башл ыкла ры (кил ешү буен ча); учре жден ие, оеш ма, пред прия тие житә кчел әре (кил ешү буен ча)		рәсмилә штерелгә н тышкы һәм эчке визуаль мәгълүм атның гумуми мәгълүм ат санына карата өлеше, %															
1.3. Урам күрсәткечләрен Татарстан Республикасы дәүләт телләрендә язу	Төзел еш,ар хитек тура, ТКХ бүле ге МР БК; Жир лек	2015- 2022 еллар	Ике дәүләт телендә рәсмилә штерелгә н урам күрсәтке чләренең гумуми күрсәтке	70	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

	башлыкла ры (килешү буенча)		чләр санына карата өлеше, %																	
1.4. Районда чыгарыла торган продукцияне Татарстан Республикасы дәүләт телләрендә этикеткалар, ярлыклар, инструкциялар белән тәэмин итүгә ярдәм	МР БКн ың терр итор иаль үсеш бүле ге; АХ һәм АТ идар эсе (килешү буен ча); район сәүдә учре жден иелә ре,	2015-2022 еллар	Этикетка сы, ярлыклары, инструкциялар өскә дәүләт телендәге продукциянең Татарстан Республикасында житеште релә торган продукциянең гомуми күләмендә өлеше, %	40	50	60	70	80	90	95	100	100	-	-	-	-	-	-	-	-

	оеш мала ры, пред прия тиел эре (кил ешү буен ча)																			
1.5. Сәүдә хезмәткәрләренә халыкка Татарстан Республикасының ике дәүләт телендә хезмәт күрсәтү	МР БК ның терр итор иаль үсеш бүле ге; АХ һәм АТ идар әсе(к илеш Ү буен ча); райо н сәү- дә	2015- 2022 еллар	Халыкка Татар- стан Респуб- ликасы дәүләт телләрен дә хезмәт күрсәтү өлеше, %	50	50	60	70	80	90	90	100	100	-	-	-	-	-	-	-	-

оештыру һәм үткәрү			берәмлек ләр																	
1.8.Г. Тукайның туган көненә багышланган ел саен үткәрелә торган чараларны оештыру һәм үткәрү (26 апрель)	МБ	2015-2022 еллар	Катнашу чылар саны, кеше	50	60	60	70	70	80	80	85	85	5,0 (ЖБ)	5,0 (ЖБ)	5,0 (ЖБ)	5,0 (ЖБ)	5,0 (ЖБ)	5,0 (ЖБ)	5,0 (ЖБ)	5,0 (ЖБ)
1.9.Халыкара туган тел көнен бәйрәм итүгә багышланган ел саен үткәрелә торган чараларны оештыру һәм үткәрү (21 февраль)	МБ	2015-2022 еллар	Катнашу чылар саны, кеше	50	60	60	70	70	80	80	85	85	5,0 (ЖБ)	5,0 (ЖБ)	5,0 (ЖБ)	5,0 (ЖБ)	5,0 (ЖБ)	5,0 (ЖБ)	5,0 (ЖБ)	5,0 (ЖБ)
1.10.Татар һәм рус телләрендә газета - журналларга язылуны оештыру	МР БК, “Авыл офыклары” (“Сельские горизонты”) газета сы редакциясе (килешү буенч	2015-2022 еллар	Тираж, экзemplя рлар	1000	1100	1100	1200	1200	1200	1200	1200	1200	-	-	-	-	-	-	-	-

	а), район учреждениеләре, оешмалары, предприятиеләре (килешү буенча)																			
1.11.Муниципаль учреждениеләр хезмәткәрләре өчен татар теле курслары оештыру	МБ	2015-2022 еллар	Уздырылган курслар саны, берәмлек	1	2	2	2	2	2	2	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-
Бурыч буенча барлыгы:													15,0 (ЖБ)	15,0 (ЖБ)	15,0 (ЖБ)	15,0 (ЖБ)	15,0 (ЖБ)	15,0 (ЖБ)	15,0 (ЖБ)	15,0 (ЖБ)
2 Бурыч. Татарстан Республикасы Балык Бистәсе муниципаль районында татар һәм рус телләрен өйрәнү һәм татар һәм рус телләрендә укытуның бер бөтен системасын үстерү																				
2.1.Татар һәм рус телләренә өйрәтүне	МБ	2015-2022 еллар	Эшлән-гән	235 18	236 18	254 00	255 00	258 00	258 00	258 00	300 00	300 00	-	-	-	-	-	-	-	-

уқыту-методик тээмин итү			аналитик докумен тлар саны, берәм-лекләр																	
2.2.Рус телен өйрәнүнең бербөтен системасын үстерүү	МБ	2015-2022 еллар	Балалар ны рус телендә уқыту белән колач-лау өлеше, %	100	100	100	100	100	100	100	100	100	-	-	-	-	-	-	-	-
2.3.Мәктәпкәчә белем бирү оешмаларында балаларны туган телдә уқыту һәм тәрбияләүне тээмин итү	МБ	2015-2022 еллар	Татар милләте ндәге балалар ны татар телендә уқыту һәм тәрбиял әү белән колач-лау өлеше,%	30	30	31	32	34	36	40	43	50	-	-	-	-	-	-	-	-
2.4.Гомуми белем бирү оешмаларында	МБ	2015-2022	Татар милләте	30	30	31	32	33	34	34,5	36	42	-	-	-	-	-	-	-	-

балаларны туган татар телендә укытуны тээмин итү		еллар	ндәге балаларны туган телләре ндә укытуга колачлау өлеше, %																	
2.5.Өстәмә белем бирү оешмаларында туган телдә белем һәм тәрбия бирә торган түгәрәкләр, клублар оештыру	МБ	2015-2022 еллар	Балаларны туган телдә укыту һәм тәрбияләү белән колачлау өлеше, %	48	48	50	55	56	58	60	65	66	-	-	-	-	-	-	-	-
2.6. Татар телен дистанцион укыту буенча «Ана теле» мәгълүмати белем бирү системасы проектын тормышка ашыру	МБ	2015-2022 еллар	Ел саен татар телен өйрәнүчеләр саны, кеше	10	10	10	12	12	14	14	14	14	-	-	-	-	-	-	-	-

2.7. Татар, рус теле буенча олимпиадаларны оештыру һәм үткәрү (мәктәп һәм муниципаль турлар), республика турында катнашуны тәэмин итү	МБ	2015-2022 еллар	Катнашучылар саны, кеше	21	21	21	21	21	21	21	21	21	21	5,0 (ЖБ)	5,0 (ЖБ)	5,0 (ЖБ)	5,0 (ЖБ)	5,0 (ЖБ)	5,0 (ЖБ)	5,0 (ЖБ)	5,0 (ЖБ)
2.8. Туган телләрдә иншалар, шигыр укучылар конкурслары оештыру һәм үткәрү	МБ	2015-2022 еллар	Уздырылган чаралар саны, берәмлек	5	6	7	8	8	8	8	8	8	8	-	-	-	-	-	-	-	-
	МБ	2015-2022 еллар	Уздырылган киңәшмәләр, семинарлар саны, берәмлек	8	8	8	10	10	10	10	10	10	10	-	-	-	-	-	-	-	-
2.10. Республика фәнни-гамәли конференцияләренә, педагогик укуларның муниципаль турларын оештыру (К. Насыри, А. Кәлимуллина, Ш.	МБ	2015-2022 еллар	Катнашучылар саны, кеше	15	16	17	18	18	18	18	18	18	18	-	-	-	-	-	-	-	-

Мәржани, Р. Фәхреддин).																				
2.11.Татар теле укытучыларының "Мастер-класс" Бөтенроссия конкурсының муниципаль туры оештыру һәм үткөрү; республика этабында катнашу	МБ	2015-2022 еллар	Катнашучылар саны, кеше	1	1	1	1	1	1	1	1	1	10,0 (ЖБ)	10,0 (ЖБ)	10,0 (ЖБ)	10,0 (ЖБ)	10,0 (ЖБ)	10,0 (ЖБ)	10,0 (ЖБ)	10,0 (ЖБ)
2.12.Күренекле мәдәният, әдәбият һәм сәнгать эшлеклеләре белән очрашулар оештыру	МБ, МӨБ	2015-2022 еллар	Уздырылган чаралар саны, берәмлек	4	4	5	5	5	5	5	5	5	-	-	-	-	-	-	-	-
2.13.Язучыларның юбилей даталарына багышланган китап күргәзмәләре, әдәби-тематик кичәләр, әңгәмәләр, күзәтүләр оештыру	МБ, МӨБ	2015-2022 еллар	Уздырылган чаралар саны, берәмлек	10	12	12	12	12	12	12	12	12	-	-	-	-	-	-	-	-
2.14.Милли гомуми белем бирү оешмаларының педагогик кадрларын әзерләү, яңадан әзерләү	МР БК, МБ	2015-2022 еллар	Әзерлек узган укытучылар (яңадан	30	35	35	40	45	50	50	50	50	-	-	-	-	-	-	-	-

Һәм квалификацияләрен күтәрү			әзерлек, квалификация күтәрү) саны, кеше																	
2.15.Дәүләт телләрен өйрәнү кабинетларының укыту-матди базасын ныгытуда заманча жиһазлар, иллюстратив материаллар һәм яңа буын күргәзмә эсбаплары белән ярдәм итү	МБ	2015-2022 еллар	Жиһазландырылган кабинетлар саны, берәмлекләр	2	2	2	2	2	2	2	2	2	10,0 (МБ)	10,0 (МБ)	10,0 (МБ)	10,0 (МБ)	10,0 (МБ)	10,0 (МБ)	10,0 (МБ)	10,0 (МБ)
2.16.Татар телендә иң яхшы дәресләр, район укытучылар чаралары турында жыентык нәшер итү	МБ	2015 - 2022 еллар	Тираж, экзemplялар	55	60	60	65	65	65	65	65	65	5,0 (ЖБ)	5,0 (ЖБ)	5,0 (ЖБ)	5,0 (ЖБ)	5,0 (ЖБ)	5,0 (ЖБ)	5,0 (ЖБ)	5,0 (ЖБ)
2.17.Уңайлы тел һәм мәдәни белем бирү	МБ	2015-2022	Катнашучылар	40	40	40	40	50	50	50	50	50	-	-	-	-	-	-	-	-

мохите булдыру: - "Мин татарча сөйләшәм" республика конкурсының район турында оештыру һәм үткөрү; -республика этабында катнашу		еллар	саны, кеше																	
2.18."Татарстан Республикасы Балык Бистәсе муниципаль районы Башкарма комитетының мәгариф бүлеге" МКУ сайтында - полимәдәни жәмгыятьтә тел һәм мәдәни мохит булдыру һәм программа бүлеген булдыру	МР БК, МБ	2016 ел	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2.19.Массакуләм мәгълүмат чаралары аша программа чараларын үтәү барышы турында халыкка даими рәвештә хәбәр итү	МР БК, "Авыл офыклары" (“Сел ьские гориз онты”) газета сы редак циясе (киле шү	2015- 2022 еллар	Масса- куләм мәгълү- мат чаралар ында басыл- ган язмалар саны, берәм- лекләр	8	10	10	10	11	12	12	13	14	-	-	-	-	-	-	-	-

	буенч а)																				
Бурыч буенча барлыгы:													30,0 (ЖБ)	30,0 (ЖБ)	30,0 (ЖБ)	30,0 (ЖБ)	30,0 (ЖБ)	30,0 (ЖБ)	30,0 (ЖБ)	30,0 (ЖБ)	30,0 (ЖБ)
3 бурыч. Татарстан Республикасы Балык Бистәсе муниципаль районында яшәүче халыкларның телләрен саклау һәм үстерү																					
3.1. Мәктәп китапханәләренең фондларын милли һәм туган якны өйрәнү әдәбияты һәм вакытлы басмалар, шул исәптән Татарстан Республикасы халыклары телләрендәге китпалар белән ел саен тулыландыруны оештыру	МӨ Б	2015-2022 еллар	Китапханә фондларындагы документларның гомуми санына карата Татарстан Республикасы халыклары телләрендәге (рус теленнән тыш) документлар өлеше, %	10	10	10,5	10,5	11	11	11	11	11	-	-	-	-	-	-	-		

3.2. Татарстан Республикасы Балык Бистәсе муниципаль районында яшәүче халыклар вәкилләренә телләр һәм әдәбият декадасын үткәрү	МБ, МӨБ	2015-2022 еллар	Уздырылган чаралар саны, берәмлек	2	2	2	2	2	2	2	2	2	5,0 (ЖБ)	5,0 (ЖБ)	5,0 (ЖБ)	5,0 (ЖБ)	5,0 (ЖБ)	5,0 (ЖБ)	5,0 (ЖБ)	5,0 (ЖБ)	
3.3. Туган тел укытучыларының семинар-киңәшмәләрен оештыру һәм үткәрү	МБ	2015-2022 еллар	Уздырылган киңәшмәләр, семинарлар саны, берәмлек	6	6	8	8	8	8	8	8	8	-	-	-	-	-	-	-	-	
Бурыч буенча барлыгы :													5,0 (ЖБ)	5,0 (ЖБ)	5,0 (ЖБ)	5,0 (ЖБ)	5,0 (ЖБ)	5,0 (ЖБ)	5,0 (ЖБ)	5,0 (ЖБ)	5,0 (ЖБ)
4 бурыч. Татарстан Республикасынан читтә татар телен саклап калу һәм үстерү: регионнар белән хезмәттәшлек																					
4.1. Татар телендә, методик кулланмалар, аудио - һәм видеоматериаллар, сәнгать әдәбияты белән тәэмин итүдә булышлык күрсәтү	МБ	2015-2022 еллар	Әсбаплар белән тәэмин ителгән укытучылар саны, кеше	50	50	60	60	65	65	70	70	70	-	-	-	-	-	-	-	-	

4.2.Фестивальләр, конкурслар үткәру, укытучылар һәм укучылар төркемнәре белән ике яклы алмашу	МБ	2015-2022 еллар	Уздырылган чаралар саны, берәмлек	2	2	2	2	2	2	3	3	3	5,0 (ЖБ)	5,0 (ЖБ)	5,0 (ЖБ)	5,0 (ЖБ)	5,0 (ЖБ)	5,0 (ЖБ)	5,0 (ЖБ)	5,0 (ЖБ)	
4.3.Делегацияләрне кабул итү, РФ төбәкләре укытучылары һәм укучылары өчен оештыру	МР БК, МБ	2015-2022 еллар	Укытучылар саны, кеше	0	3	3	3	3	4	4	4	4	5,0 (ЖБ)	5,0 (ЖБ)	5,0 (ЖБ)	5,0 (ЖБ)	5,0 (ЖБ)	5,0 (ЖБ)	5,0 (ЖБ)	5,0 (ЖБ)	
4.4.Беркетелгән регионнар вәкилләре белән семинар-киңәшмәләр, түгәрәк өстәлләр, конференцияләр үткәру	МР БК, МБ	2015-2022 еллар	Уздырылган чаралар саны, берәмлек	1	1	2	2	2	3	3	4	4	-	-	-	-	-	-	-	-	
Бурыч буенча барлыгы:													5,0 (ЖБ)	5,0 (ЖБ)	5,0 (ЖБ)	5,0 (ЖБ)	5,0 (ЖБ)	5,0 (ЖБ)	5,0 (ЖБ)	5,0 (ЖБ)	5,0 (ЖБ)
5 бурыч. Татарстан Республикасы Балык Бистәсе муниципаль районында этнотел ситуациясенә һәм Программаны тормышка ашыруның барышына мониторинг һәм анализ																					
5.1.Программа чараларының индикаторлары һәм чараларның календарь	МБ	2015-2022 еллар	Отчётлар саны, берәмлек	1	1	1	1	1	1	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	

планнары буенча анализлау,																					
5.2.Программа чараларын үтәүчеләрнең хисапларын анализлау	МБ	2015-2022 еллар	Отчётлар саны, берәмлек	1	1	1	1	1	1	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	
5.3.Чараларны башкаручылар белән киңәшмәләр үткөрү	МБ	2015-2022 еллар	Уздырылган киңәшмәләр саны, берәмлек	2	2	2	2	2	2	2	2	2	-	-	-	-	-	-	-	-	
Бурыч буенча барлыгы:												-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Программа буенча барлыгы:												5,0	5,0	5,0	5,0	5,0	5,0	5,0	5,0	5,0	5,0
												(ЖБ)	(ЖБ)	(ЖБ)	(ЖБ)	(ЖБ)	(ЖБ)	(ЖБ)	(ЖБ)	(ЖБ)	(ЖБ)

*Кулланылган кыскартулар исемлеге:

МР БК - Татарстан Республикасы Балык Бистәсе муниципаль районы Башкарма комитеты;

МБ - “Татарстан Республикасы Балык Бистәсе муниципаль районы Башкарма комитетының мәгариф бүлеге” муниципаль казна учреждениесе;
“СМӨБ” МКУ- “Татарстан Республикасы Балык Бистәсе муниципаль районы Башкарма комитетының социаль- мәдәни өлкә бүлеге” муниципаль казна учреждениесе;

“Авыл офыклары” (“Сельские горизонты”) газетасы редакциясе- “Татмедиа” АЖ филиалы “Авыл офыклары” (“Сельские горизонты”) Балык Бистәсе муниципаль районы газетасы;

АХ һәм АТИ-Татарстан Республикасы Авыл хужалыгы һәм азык-төлек министрлыгының Балык Бистәсе муниципаль районы авыл хужалыгы һәм азык-төлек идарәсе;

Жирлек башлыклары- Татарстан Республикасы Балык Бистәсе муниципаль районы составына керә торган авыл жирлеге башлыклары;

ЖБ- жирле бюджет;

